

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Gelre : dynastie, land en identiteit in de late middeleeuwen

Noordzij, G.A.

Citation

Noordzij, G. A. (2008, September 11). *Gelre : dynastie, land en identiteit in de late middeleeuwen*. Verloren, Hilversum. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/13095>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/13095>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

AFKORTINGEN

AGZ	<i>Acten betreffende Gelre en Zutphen</i>
AHVN	<i>Annalen des Historischen Vereins für den Niederrhein</i>
BMG	<i>Bijdragen en Mededelingen Gelre</i>
BMGN	<i>Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden</i>
BWG	<i>Biografisch Woordenboek Gelderland</i>
Const	<i>Constitutiones</i>
DDL	Digitaal Databestand Landdagen
Dipl	<i>Diplomata</i>
GA	Gelders Archief
GGG	J. Stinner en K.H. Tekath, <i>Gelre, Geldern Gelderland. Geschiedenis en cultuur van het hertogdom Gelre</i> (Geldern 2001).
GvG	J.J. Poelhekke e.a. (ed.), <i>Geschiedenis van Gelderland 1492-1795 II</i> (Zutphen 1975).
HA	Hertogelijk Archief
KB	Koninklijke Bibliotheek
MGH	<i>Monumenta Germaniae Historica</i>
OA	Oud Archief
OGGZ	<i>Oorkondenboek der graafschappen Gelre en Zutphen tot op den slag van Woeringen, 5 juni 1288</i>
OGZ	<i>Oorkondenboek van Gelre en Zutphen tot 1326</i>
OSU	<i>Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301</i>
PSHAL	<i>Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg</i>
RhVjbl	<i>Rheinische Vierteljahrsblätter</i>
Script	<i>Scriptores</i>

BRONNEN EN LITERATUUR

- Acher, I., *Die Stiftskirche St. Peter in Vilich* (Düsseldorf 1968).
- Achterveld, K. van, *Chronicon seu commentarium quoddam hystoricum* (Deventer 1562).
- Alberts, W. J., *De Staten van Gelre en Zutphen tot 1459* (Groningen etc. 1950).
- Alberts, W. J., *Stukken betreffende de geschillen tussen hertog Arnold van Gelre en Nijmegen (1458-1459)* (Utrecht 1952).
- Alberts, W. J., 'De eerste Bourgondische bezetting van Gelre (1473/77)' in: idem en F. Ketner (ed.), *Nederrijnse studieën XIIIe – XVe eeuw* (Groningen etc. 1954) 49-83.
- Alberts, W. J., *De Staten van Gelre en Zutphen (1459-1492) II* (Groningen etc. 1956).
- Alberts, W. J., 'Gelderland van 1543-1566', *GvG*, 79-96.
- Alberts, W. J., 'Die Beziehungen von Erkelenz zum Territorium Geldern im Mittelalter' in: *Studien zur Geschichte der Stadt Erkelenz vom Mittelalter bis zur frühen Neuzeit* (Keulen 1976) 47-162.
- Alberts, W. J., *Van heerlijkheid tot landsheerlijkheid* (Assen 1978).
- Alberts, W. J., *Der Rheinzoll Lobith im späten Mittelalter* (Bonn 1981).
- Alberts, W. J., *De graven en hertogen op reis (13de – 15de eeuw)* (Utrecht 1984).
- Alberts, W. J., 'Doetinchem in de Middeleeuwen' in: J.C. Boogman en S. Oosterhaven (ed.), *Geschiedenis van Doetinchem* (Zutphen 1986) 32-68.
- Anderson, B., *Imagined communities. Reflections on the origin and spread of nationalism* (Londen etc 1996⁶).
- Annalen van Egmond. De Annales Egmundenses tezamen met de Annales Xantenses en het Egmondse Leven van Thomas. Het Chronicon Egmundanum.* M. Gumbert-Hepp, J.P. Gumbert en J.W.J. Burgers ed. (Hilversum 2007).
- Annales Rodenses. Kroniek van Kloosterrade.* L. Augustus en J.T.J. Jamar ed. (Maastricht 1995).
- Annales Tielenses.* G. Waitz ed., in: *MGH, Script XXIV* (1879) 21-27.
- Anrooij, W. van, *Spiegel van ridderschap. Heraut Gelre en zijn ereredes* (Amsterdam 1990).
- Aquilus, H. *Compendium chronici Geldrici.* W.J. Alberts en J.M. van Winter ed. (Groningen etc. 1955).
- Armstrong, J. *Nations before nationalism* (Chapel Hill NC 1982).
- Arndt, J., 'Geldern und das Reich während des niederländischen Aufstands, 1566-1609' in: R.G. Jahn en K.H. Tekath, *Das Herzogtum Geldern im Spannungsfeld von Bündnis und Konkurrenz an Maas, Rhein und IJssel* (Geldern 2005) 135-152.
- Arnold, B., *Princes and territories in medieval Germany* (Cambridge etc. 1991).
- Arnold, B., *Medieval Germany 500-1300. A political interpretation* (Basingstoke etc. 1997).
- Arve, Peter ten, 'Hendrik ter Haar alias Henricus Harius Sicamber', *Jaarboek Achterhoek en Liemers* 29 (2006) 72-87.
- Aytta, V. van, *Assertio iuris imperatoris Caroli* (Keulen 1541).
- Babel, R. en J.M. Moeglin (ed.), *Identité régionale et conscience national en France et Allemagne du moyen âge à l'époque moderne* (Sigmaringen 1997).
- Backer, C. de, 'De kartuize Monichusen bij Arnhem. Prosopografie samen met de regesten van de zopas ontdekte oorkondenschat' in: J. de Grauwe (ed.), *Historia et spiritualitas cartusiensis* (Destelbergen 1983) 69-155.
- Bastemeijer, A.F.W.E., 'De Sint-Walburgskerk te Zutphen. De zesde kerk van bisschop Bernold van Utrecht', *BMG* 88 (1997) 7-38.
- Bastemeijer, A.F.W.E. en M. Groothedde, 'De Zutphense burcht van het jaar 1000 tot het einde van de twaalfde eeuw' in: Groothedde e.a. (ed.), *De Sint-Walburgiskerk*, 31-61.
- Bastemeijer, A.F.W.E., 'De dertiende-eeuwse bouwfase van de Sint-Walburgiskerk te Zutphen' in: Groothedde e.a. (ed.), *De Sint-Walburgiskerk*, 65-91.
- Baux, M., *Dit is der oerspronck der voechten, graven en hertochen mit oern cronijken des lants van Gelre.* P.N. van Doorninck ed., in: *Geldersche kronieken II*, 147-214.

- Baux, M., *Kroniek van de stad Erkelenz*. Stadtarchiv Erkelenz, Handschriften. Gedeeltelijk uitgegeven door G. Eckertz in: *AHVN* 5 (1857) 3-89.
- Baux, M., *Liber iuris patriae*. Josef Maeckl ed., in: *BMG* 8 (1905) 319-448.
- Bavel, B.J.P. van, *Goederenverwerving en goederenbeheer van de abdij Mariënweerd (1129-1592)* (Hilversum 1993).
- Beaune, C., *Naissance de la nation France* (Parijs 1985).
- Beckers, H., 'Volkssprachige Literatur des Mittelalters am Niederrhein', *Queeste* 2 (1995) 146-162.
- Beech, G.T., e.a. (ed.), *Personal names studies of medieval Europe. Social identity and familial structures* (Kalamazoo MI 2002).
- Beek, E.J.A. van, en J. Fortuyn-Droogleever, *Geslagen te Zutphen. De stedelijke muntslag* (Zutphen 1990).
- Begheyn, P.J., 'Willem van Berchen (1415/20-ca. 1481)', *Numaga* 18,3/4 (1971) 224-228.
- Begheyn, P.J. en E.F.M. Peters, *Gheprint te Nymeghen. Nijmeegse drukkers, uitgevers en boekverkopers, 1479-1794* (Nijmegen 1990).
- Bejczy, I., 'Drie humanisten en een mythe. De betekenis van Erasmus, Aurelius en Geldenhouwer voor de Bataafse mythe', *Tijdschrift voor Geschiedenis* 109 (1996) 467-484.
- Bejczy, I., 'Erasmus becomes a Netherlander', *The Sixteenth Century Journal* 28,2 (1997) 387-399.
- Bejczy, I., 'Petrus Montanus' in: *BWG* I, 69-70.
- Beke, J. de, *Chronographia*. H. Bruch ed. (Den Haag 1973).
- Beke, J. de, *Croniken van den stichte van Utrecht ende van Hollant*. H. Bruch ed. (Den Haag 1982).
- Beltjes, P.J.W., 'Het wapen van de soevereine provincie Gelderland en zijn voorgeschiedenis', *BMG* 66 (1972) 39-93.
- Berchen, W. van, *De nobili principatu Gelrie et eius origine*. L.A.J.W. Sloet van de Beele ed. (Den Haag 1870).
- Berchen, W. van, *Cronica brevis illustrium ac magnificorum principum domus Gelrie*. L.A.J.W. Sloet van de Beele ed., in: W. van Berchen, *De nobili principatu*, 131-136.
- Van Berchen, W. van, *De Gelderse kroniek van Willem van Berchen*. A.J. de Mooy ed. (Arnhem 1950).
- Berchen, W. van, *Die geldrische Chronik des Willem van Berchen über die Jahre 1343 bis 1481*. P. Hessler ed. (Geldern 2007).
- Berchen, W. van, *Cronica brevis dominorum Egmondensium*. KB Brussel, hs. 8037-8050, f. 421r.
- Berchen, W. van, *De dominis de Arkel*. KB Brussel, hs. 8037-8050, f. 422r-439r.
- Bergh, L.P.C. van den, *Gedenkstukken tot opheldering der Nederlandsche geschiedenis I* (Utrecht 1848).
- Bergh, L.P.C. van den, *Beschrijving der vroegere Nederlandsche gemeentezegels* (Den Haag 1878).
- Bers, G.E., *Die Allianz Frankreich-Kleve während des Geldrischen Krieges (Jülich'sche Fehde) (1539-1543)* (Keulen 1969).
- Betouw, J. in de, *Handvesten en onuitgegevene charters behorende tot de beschrijving en chronijk van Nijmegen* (Nijmegen 1785).
- Betouw, J. in de, *Vervolg der Handvesten van Nijmegen en andere onuitgegevene charters* (Nijmegen 1789).
- Beumann, H. en W. Schröder (ed.), *Aspekte der Nationenbildung im Mittelalter* (Sigmaringen 1978).
- Biemans, A.A.M., 'Het Gronings-Zutphense Maerlant-handschrift. Over de noodzakelijkheid der handschriftenkunde', *Queeste* 3,2 (1996) 197-219.
- Blickle, P., 'The commons and the state. Representation, influence and the legislative process' in: Blickle (ed.), *Resistance, representation and community* (Oxford 1997) 115-153.
- Blockmans, W.P., 'Alternatives to monarchical centralisation. The great tradition of revolt in Flanders and Brabant' in: H.G. Koenigsberger (ed.), *Republiken und der Republikanismus im Europa der frühen Neuzeit* (München 1988) 145-154.
- Blockmans, W.P., 'Beheersen en overtuigen. Reflecties bij nieuw visies op staatsvorming', *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis*, 16,1 (1990) 18-30.
- Blockmans, W.P., 'De veelvormigheid van de Europese staatsvorming', *Antropologische Verkenningen* 12,4 (1993) 72-87.

- Blockmans, W.P., 'Regionale Identität und staatliche Integration in den Niederlanden 13.-16. Jahrhundert' in: A. Czacharowski (ed.), *Nationale, ethnische Minderheiten und regionale Identitäten in Mittelalter und Neuzeit* (Toruń 1994) 137-149.
- Blockmans, W.P. en W. Prevenier, *De Bourgondiërs. De Nederlanden op weg naar eenheid 1384-1530* (Amsterdam 1997).
- Blockmans, W.P., 'Representation (since the thirteenth century)' in: C. Allmand (ed.), *The New Cambridge Medieval History VII, c. 1415 – c. 1500* (Cambridge 1998) 29-64.
- Blockmans, W.P. en E. Donckers, 'Self-representation of court and city in Flanders and Brabant in the fifteenth and early sixteenth centuries' in: Blockmans en A. Janse (ed.), *Showing status. Representation of social positions in the late middle ages* (Turnhout 1999) 81-111.
- Blockmans, W.P., 'Wie weit und wie tief? Die politische Integration der burgundisch-habsburgischen Niederlande' in: W. Maleczek (ed.), *Fragen der politischen Integration im mittelalterlichen Europa* (Ostfildern 2005) 449-471.
- Blockmans, W.P., 'Geschichte eines nicht-bestehenden Staates' in: S. Ehrenpreis e.a. (ed.), *Wege der Neuzeit* (Berlin 2007) 329-343.
- Blöte, J.F.D. 'De Brabantsche en andere kronieken van Willem van Berchen', *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde*, 4^e reeks, 2 (1902) 26-41.
- Boendale, J. van, *Der leken spiegel. Leerdicht van den jare 1330*. I. M. de Vries ed. (Leiden 1844).
- Bogerman, R., *Carmen elegiacum senatus ac civium ac opidi Campensis*. J. Nanninga Uitterdijk ed., in: *Bijdragen tot de Geschiedenis van Overijssel* 8 (1886) 298-303.
- Böhmer, W.J.J., *Elisabeth von Braunschweig-Lüneburg. Die letzte Herzogin von Geldern (1494-1572)* (Geldern 1915).
- Bondam, P., *Charterboek der hertogen van Gelderland en graaven van Zutphen* 4 delen (Utrecht 1783-1809).
- Boom, H. ten, 'Een horoscoop van Adolf van Egmond, hertog van Gelre', *BMG* 70 (1978-79) 36-45.
- Boulton, J. en J.R. Veenstra (ed.), *The ideology of Burgundy. The promotion of national consciousness 1364-1565* (Leiden 2006).
- De Brabantsche yeesten, of Rymkronyk van Brabant*. I.J.F. Willems ed. (Brussel 1843).
- Brendle, F., *Dynastie, Reich und Reformation. Die württembergischen Herzöge Ulrich und Christoph, die Habsburger und Frankreich* (Stuttgart 1998).
- Breuilly, J., *Nationalism and the state* (New York 1982).
- Brouwer, D., *De reductie van Bommel (1572-1602)* (Arnhem 1918).
- Brühl, C. en B. Schneidmüller (ed.), *Beiträge zur mittelalterlichen Reichs- und Nationsbildung in Deutschland und Frankreich* (München 1997).
- Brunner, H., 'Genealogische Phantasien. Zu Konrads von Würzburg "Schwanritter" und "Engelhard"', *Zeitschrift für Deutsches Alterthum und Deutsche Literatur* 4 (1981) 274-299.
- Brunner, O., *Land und Herrschaft. Grundfragen der territorialen Verfassungsgeschichte Österreichs im Mittelalter* (Darmstadt 1970⁶).
- Brunner, O., W. Conze en R. Koselleck, (ed.), *Geschichtliche Grundbegriffe. Historisches Lexikon zur politisch-sozialen Sprache in Deutschland VII* (Stuttgart 1992).
- Bünz, E., 'Das Land als Bezugsrahmen von Herrschaft, Rechtsordnung und Identitätsbildung. Überlegungen zum spätmittelalterlichen Landesbegriff' in: Werner (ed.), *Spätmittelalterliches Landesbewusstsein*, 53-92.
- Catalogus episcoporum Ultrajectinorum. Lijst van de Utrechtse bisschoppen 695-1378*. J.T.J. Jamar en C.A. van Kalveen ed. (Utrecht 2005).
- Chijs, P.O. van der, *De munten der voormalige graven en hertogen van Gelderland* (Haarlem 1852).
- Chijs, P.O. van der, *De munten der voormalige heeren en steden van Gelderland* (Haarlem 1853).
- Chronicon monasterii Campensis ordinis cisterciensis*. H. Keussen ed., in: *AHVN* 20 (1864) 261-382.
- Chronicon Tielense*. J.D. van Leeuwen ed. (Utrecht 1987).
- Chronijk van Zutphen*. GA, Archieven van de Staten van het Kwartier van Zutphen, 1491-1805, inv.nr. 843*.
- La chronique Liégeoise de 1402*. E. Bacha ed. (Brussel 1900).
- Claassens, G.H.M., 'De zwaanridder in Nijmegen. Brabantse politiek in de literatuur', *Numaga* 38 (1991) 19-40.
- Claassens, G.H.M., *De Middelnederlandse kruisvaartromans* (Amsterdam 1993).

- Cluys, Johannes, *De Gelrie ac Zutphanie comitum, Gelrieque et Julie deinde ducum origine, progressu, sublimacione atque gestis hystoria*. Archives Nationales, 1997, inv.nr. 30, 1e deel, f. 1r-9r.
- Cluys, Johannes, *Tractatulus de ducatus Gelrie origine atque eiusdem ducum Julieque genealogia*. Archives Nationales, 1997, inv.nr. 30, 1e deel, f. 11r-12v.
- Cochlaeus, Johannes, *Brevis Germanie descriptio (1512)*. K. Langosch ed. (Darmstadt 1960).
- Cohn, N., *The pursuit of the millennium. Revolutionary millenarians and mystical anarchists of the middle ages* (London etc. 1978³).
- Coomans, T., 'Moniales cisterciennes et mémoire dynastique. Églises funéraires princières et abbayes cisterciennes dans les anciens Pays-Bas médiévaux' in: J. Hall en C. Kratzke (ed.), *Sepulturae cistercienses. Sépulture, mémoire et patronage dans les monastères cisterciens au moyen âge* (Cîteaux 2005) 87-146.
- Corsten, S., 'Erkelenz erhält Stadtrecht. Fragen und Probleme' in: *Studien zur Geschichte der Stadt Erkelenz vom Mittelalter bis zur frühen Neuzeit* (Keulen 1976) 137-145.
- Corsten, S., 'Wassenberg während der Stauferzeit. Eine Fallstudie zur Territorialpolitik der Kölner Erzbischöfe', *AHVN* 187 (1984) 9-29.
- Corsten, S., 'Der limburgische Erbfolgekrieg an Maas und Rur. Das Herzogtum Limburg und seine Nachbarn vor und nach der Schlacht bei Worringen' in: W. Janssen en H. Stehkämper (ed.), *Der Tag bei Worringen. 5. Juni 1288* (Düsseldorf 1988) 211-266.
- Cox, J.C.M., *Repertorium van de stadsrechten in Nederland. 'Quod vulgariter statreghte nuncupatur'* (Den Haag 2005).
- Cronica comitum et principum de Clivis et Marca, Gelriae, Juliae et Montium, necnon archiepiscoporum Coloniensium, usque ad annum 1392*. J.S. Seibertz ed., in: *Quellen der westfälischen Geschichte II* (Arnsberg 1860) 113-253.
- Cronica de Gelria*. W.J. Alberts ed., in: *BMG* 54 (1954) 313-322.
- Cronijk van Gelre*. P.N. van Doorninck ed., in: *Geldersche kronieken II*, 100-114.
- Dalen, A.G., van 'Van Bourgondië tot Oostenrijk. Gelre van 1477 tot 1483, naar de briefwisseling van Oswald, heer van den Bergh', *BMG* 59 (1960) 49-138.
- Dalen, A.G. van, *Bergh. Heren, land en volk* (Nijmegen 1979).
- Davies, R.R., 'The peoples of Britain and Ireland 1100-1400 I. Identities', *Transactions of the Royal Historical Society* 6,4 (1994) 1-20.
- Davies, R.R., 'The peoples of Britain and Ireland 1100-1400 II. Names, boundaries and regnal solidarities', *Transactions of the Royal Historical Society* 6,5 (1995) 1-20.
- Davies, R.R., 'The peoples of Britain and Ireland 1100-1400 III. Laws and Customs', *Transactions of the Royal Historical Society* 6,6 (1996) 1-23.
- Davies, R.R., 'The peoples of Britain and Ireland 1100-1400 IV. Language and historical mythology', *Transactions of the Royal Historical Society* 6,7 (1997) 1-24.
- Davies, R.R., *The first English empire. Power and identities in the British Isles, 1093-1343* (Oxford 2000).
- Delahaye, A., 'Het opschrift aan de voormalige Hezelpoort te Nijmegen: Hic pes imperii', *BMG* 54 (1954) 265-276.
- Delahaye, A., 'De werken van Willem van Berchen', *BMG* 55 (1955-56) 35-55.
- Dicks, M., *Die Abtei Camp am Niederrhein. Geschichte des ersten Cistercienserklosters in Deutschland (1123-1802)* (Kempfen 1913).
- Die genealogie offte affcompste der voechden, greven und hartochgen van Gelre*. P.N. van Doorninck ed., in: *Geldersche kronieken II*, 215-222.
- Die Ghelresche heeren*. P.N. van Doorninck ed., in: *Geldersche kronieken I*, 39-46.
- Diederich, T., *Rheinische Städtesiegel* (Neuss 1984).
- Diederich, T., 'Het graafschap en hertogdom Gelre tijdens de bloeiperiode van het westerse zegel', *GGG*, 403-414.
- Dijkhof, E., *OGZ V, Abdij Grafenthal bij Goch (eerste gedeelte)* (Den Haag 1993).
- Dijkhof, 'Het ontstaan van de abdij Grafenthal bij Goch en haar relatie met de Munsterabdij te Roermond. Een diplomatisch onderzoek naar de stichting van de abdij' in: D.P. Blok e.a. (ed.), *Datum et actum. Opstellen aangeboden aan Jaap Kruisheer* (Amsterdam 1998) 139-165.
- Dillo, M., 'De stichting en wijding van de Munsterabdij te Roermond, 1218-1220, en de vermeende

- wijding in 1224', *De Maasgouw* 99 (1988) 10-16.
- Disselbeck-Tewes, E., *Frauen in der Kirche. Das Leben der Frauen in den mittelalterlichen Zistersienserklöstern Fürstenberg, Gräfenenthal und Schledenhorst* (Keulen 1989).
- Distler, E.M., *Städtebünde im deutschen Spätmittelalter. Eine rechtshistorische Untersuchung zu Begriff, Verfassung und Funktion* (Frankfurt am Main 2006).
- Dit boec es vanden beghinne ende vanden oerspronck des landes van Cleve ende es dat cronijc vanden edelen vorsteliken princen des landes van Cleve*. Uitgegeven in: *150 Jahre Landkreis Kleve* (Kleef 1959).
- Dit is dat beghinne ende oerspronck des lants van Ghelre ende cronijcken van den princen van Ghelre*. J. Veldener ed., in: *Dat boeck dat men hiet Fasciculus temporum* (Utrecht 1480) fol. 315r-321v.
- Dit is dat beginsel ende oersprong des lantz van Gelre ende cronycken van de prince van Gelre*. P.N. van Doorninck ed., in: *Geldersche kronieken* II, 1-18.
- Dit is den oerspronck der voechten, graeven ende hertogen met haer croniken des lantz van Gelre* (s.d. Nijmegen).
- Dit is den oirspronck der voechden, graven ende hertogen met haer cronijcken des landts van Gelre* (s.d. Rees).
- Dodgshon, R.A., *The European past. Social evolution and spatial order* (Basingstoke 1987).
- Donenfeld, R., *Aureus libellus. Tacitus' 'Germania' en het Duitse humanisme, 1457-1544* (Utrecht 1997).
- Doorninck, P.N. van, *Het oudste leenactenboek van Gelre 1326* (Haarlem 1898).
- Doorninck, P.N. van, *AGZ 1376-1392* (Haarlem 1900).
- Doorninck, P.N. van, *AGZ 1400-1404* (Haarlem 1901).
- Doorninck, P.N. van, *Schatting van den lande van Gelre voor het Overwartier en de Betuwe van 1369* (Haarlem 1903).
- Doorninck, P.N. van, 'Stukken betreffende Goch en omstreken', *BMG* 7 (1904) 319-342.
- Doorninck, P.N. van, *Schatting van den lande van Gelre voor de Veluwe. Het begin der 14de eeuw* (Haarlem 1905).
- Doorninck, P.N. van, *AGZ 1107-1415* (Haarlem 1908).
- Driel, M. van, 'Gelre vóór 1543', in: F. Keverling Buisman e.a. (ed.) *Verdrag en Tractaat van Venlo*, 83-107.
- Droege, G., 'Finanziellen Grundlagen des Territorialstaates in West- und Ostdeutschland an der Wende vom Mittelalter zur Neuzeit', *Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 53 (1966) 149-167.
- Duby, G., 'Le lignage, Xe – XIIIe siècle' in: P. Nora (ed.), *Les lieux de mémoire* II, *La nation* (Parijs 1986) 31-56.
- Dückers, 'Boeken voor privé-devotie in het hertogdom Gelre in de vijftiende eeuw', *GGG*, 383-394.
- Duke, A., 'The elusive Netherlands. The question of national identity in the early modern Low Countries on the eve of the revolt', *BMGN* 119,1 (2004) 10-37.
- Dumont, S. en M. Kleijnen, 'Van wege den koning'. *Gemeentewapens en plaatsnamen in de Bommelerwaard* (Zaltbommel 1992).
- Easton, D., 'An approach to the analysis of political systems', *World Politics* 9,3 (1957) 383-400.
- Easton, D. en R.D. Hess, 'The child's political world', *Midwest Journal of Political Science* 6,3 (1962) 229-246.
- Easton, D. *A systems analysis of political life* (New York 1965).
- Ehlers, J. (ed.), *Ansätze und Diskontinuität deutscher Nationsbildung im Mittelalter* (Sigmaringen 1989).
- Eichenberger, T., *Patria. Studien zur Bedeutung des Wortes im Mittelalter (6. – 12. Jahrhundert)* (Sigmaringen 1991).
- Elhen von Wolfhagen, Tileman, *Die Limburger Chronik des Tilemann Elhen von Wolfhagen*. A. Wyss ed. (Hannover 1883).
- Elliot, J.H., 'A Europe of composite monarchies', *Past and Present* 137 (1992) 48-71.
- Engels, 'Der Niederrhein und das Reich im 12. Jahrhundert' in: K. Flink en W. Janssen (ed.), *Königtum und Reichsgewalt am Niederrhein* (Kleef 1983).
- Ernsing, R., *Wilhelm III. von Jülich als Herzog von Geldern (1372-1393)* (Paderborn 1885).

- Faletus, Hieronymus, *De bello Sicambrico libri IV* (Venetië 1557).
- Familia comitum Gellrie nunc vero ducum et comitum Zutphanie*. W.J. Alberts ed., in: *BMG* 52 (1952) 185-210.
- Fenske, L., 'Adel und Rittertum im Spiegel früher heraldischer Formen und deren Entwicklung' in: J. Fleckenstein (ed.), *Das ritterliche Turnier im Mittelalter* (Göttingen 1985) 75-160.
- Flink, K., 'Zur Entstehung des Landes und der Stadt Geldern', *BMG* 71 (1980) 1-18.
- Flink, K., 'Der Anteil der Stifter an der Stadtentstehung am Niederrhein insbesondere in Emmerich' in: E. Meuthen (ed.), *Stift und Stadt am Niederrhein* (Kleef 1984) 55-83.
- Flink, K. en B. Thissen, 'De Gelderse steden in de middeleeuwen. Data en feiten, aspecten en suggesties', *GGG*, 205-241.
- Flokstra, M., 'De "Heraut Gelre", het middeleeuwse herautwezen', *GGG*, 395-402.
- Frankewitz, S., *Die geldrischen Ämter Geldern, Goch und Straelen im späten Mittelalter* (Geldern 1986).
- Frankewitz, S. en G. Venner, *Zegels der steden en dorpen in het Overkwartier van Gelder 1250-1798* (Venlo 1987).
- Frankewitz, S., 'Die Städte des geldrischen Oberquartiers im späten Mittelalter', *RhVjbl* 53 (1989) 21-37.
- Frankewitz, S. en P. Lings, *Drache und Mispel im Gelderland. Eine Handreichung für Haus und Schule* (Geldern 1996).
- Frankewitz, S., 'Gelderse landsheerlijke burchten van de dertiende tot het eind van de vijftiende eeuw', *GGG*, 185-204.
- Frankewitz, S., 'Adel und Territorialisierung in der Grafschaft Geldern im 13. Jahrhundert', *RhVjbl* 70 (2006) 105-133.
- Het Frensweger handschrift*. W.J. Alberts en A.L. Hulshoff ed. (Groningen 1958).
- Friedeburg, R. von, 'The making of patriots. Love of fatherland and negotiating monarchy in seventeenth-century Germany', *Journal of Modern History* 77,4 (2005) 881-916.
- Frijhoff, W., 'Identiteit en identiteitsbesef. De historicus en de spanning tussen verbeelding, benoeming en herkenning', *BMGN* 107,4 (1992) 614-634.
- Frijhoff, W., 'Toeëigening: van bezitsdrang naar betekenisgeving', *Trajecta* 6,2 (1997) 99-118.
- Frijhoff, W., *Heiligen, idolen, iconen* (Nijmegen 1998).
- Frijhoff, W., 'Toeëigening als vorm van culturele dynamiek', *Volkskunde* 104,1 (2003) 3-17.
- Froissart, J., *Oeuvres de Froissart. Chroniques* 26 delen (Brussel 1867-1877).
- Geary, P., *The myth of nations. The medieval origins of Europe* (Princeton 2002).
- Geer, B.J.L. de, 'Laatste wilsbeschikking van Reinald, hertog van Gelder, 1309', *Kronijk van het Historisch Genootschap te Utrecht*, 2^e serie, 10 (1854) 341-347.
- Geldenhower, G., *Lucubratiuncula de Batavorum insula* (Antwerpen 1520). I. Bejczy en S. Stegeman ed., in: idem, *Historische werken*, 34-48.
- Geldenhower, G., *Historia Batavica* (Straatsburg 1530). I. Bejczy en S. Stegeman ed., in: idem, *Historische werken*, 50-169.
- Geldenhower, G., *Germaniae Inferioris historiae* (Frankfurt 1532). I. Bejczy en S. Stegeman ed., in: idem, *Historische werken*, 172-183.
- Geldenhower, G., *Epistola de officio christiani principis* (Frankfurt 1538). I. Bejczy ed., in: *Humanistica Lovaniensia* 40 (1991) 168-205.
- Geldenhower, G., *Germanicarum historiarum illustratio* (Marburg 1542). I. Bejczy en S. Stegeman ed., in: idem, *Historische werken*, 186-222.
- Geldenhower, G., *Historische werken*. I. Bejczy en S. Stegeman ed. (Hilversum 1998).
- Geldersche kronieken* 2 delen. P.N. Van Doorninck ed. (Haarlem 1902-1904).
- Gelderen, Martin van, *The political thought of the Dutch Revolt 1555-1590* (Cambridge 1992).
- Gelderen, Martin van, 'De Nederlandse Opstand (1555-1610): van "vrijheden", "oude vrijheid" en de "vrijheid van conscientien" in: E.O.G. Haitsma Mulier en W.R.E. Velema (ed.), *Vrijheid. Een geschiedenis van de vijftiende tot de twintigste eeuw* (Amsterdam 1999) 27-52.
- Geldriensium in religione ac fide Sanctae Romanae Ecclesiae status deploratissimus*. C.H.R. Lambers ed., in: *Archief voor Nederlandsche Kerkgeschiedenis* 4 (1893) 171-185.
- Gellner, E., *Nations and nationalism* (Oxford 1983).
- Genêt, J.P., *La genèse de l'État moderne. Culture et société politique en Angleterre* (Parijs 2003).

- Gent, M. van en M.C. Le Bailly, *Gids voor de landsheerlijke archieven van Gelre, Holland, Zeeland en het Sticht. Bestuurlijke, economische en sociale geschiedenis vóór 1500* (Den Haag 2003).
- Gent, M. van, "'Om trefliken saken den lande aengaende.' Landelijke bijeenkomsten in het hertogdom Gelre uit 1423-1584 in een databank', *BMG* 94 (2003) 26-46.
- Geurts, P.A.M. en A.E.M. Janssen, 'Gelderland van 1566-1609', *GvG*, 97-131.
- Gimberg, J., 'Feesten en maaltijden te Zutphen in de Middeleeuwen', *BMG* 12 (1909) 247-261.
- Gimberg, J., 'Eene Geldersche stad in de middeleeuwen', *BMG* 3 (1900) 1-32.
- Glete, J., *Ware and the state in early modern europe. Spain, the Dutch Republic and Sweden as fiscal-military states, 1500-1660* (Londen 2002).
- Goder, H., *Die Kartause zum Vogelsang bei Jülich* (Salzburg 2000).
- Goez, W., *Der Leihzwang. Eine Untersuchung zur Geschichte des deutschen Lehnrechtes* (Tübingen 1962).
- Goris, L., *Commentatio ad tres & viginti priores titulos reformatae consuetudinis Velaviae* (Nijmegen 1645).
- De Gouden Eeuw van Gelre. Kunst en cultuur in het oude hertogdom* (Geldern 2001).
- Graf, K., 'Genealogisches Herkommen bei Konrad von Würzburg und im Friedrich von Schwaben', *Jahrbuch der Oswald von Wolkenstein-Gesellschaft* 5 (1989) 285-295.
- Grauwe, J. de, *Historia cartusiana Belgica* (Salzburg 1985).
- Grever, M., en K. Ribbens, *Nationale identiteit en meervoudig verleden* (Amsterdam 2007).
- Groenveld, S. en H.L.P. Leeuwenberg (ed.), *De Unie van Utrecht. Wording en werking van een verbond en een verbondsacte* (Den Haag 1979).
- Groothedde, M., 'De nederzettingsontwikkeling van Zutphen voor het jaar 1000' in: idem e.a. (ed.), *De Sint-Walburgiskerk*, 9-30.
- Groothedde, M., e.a. (ed.), *De Sint-Walburgiskerk in Zutphen. Momenten uit de geschiedenis van een middeleeuwse kerk* (Zutphen 1999).
- Gropp, S., *De stedelijke muntslag te Deventer en Nijmegen 1528/43 – 1591* (Hilversum 2004).
- Guenée, B., *L'Occident aux XIVe et XVe siècles. Les États* (Parijs 1971).
- Guenée, B., *Histoire et culture historique dans l'Occident médiéval* (Parijs 1980).
- Guibernau, M., *History and national destiny: ethnosymbolism and its critics* (Oxford 2004).
- Guibernau, M., 'Anthony D. Smith on nations and national identity: a critical assessment', *Nations and nationalism* 10,1-2 (2004) 125-142.
- Guicciardini, L., *Descrittione di tutti i Paesi Bassi*. B. Aristodemo ed. (Amsterdam 1992).
- Hage, T., 'Van zwanen en Trojanen. Laatmiddeleeuwse origografie in Noord-Brabant' in: A.J.A. Bijsterveld e.a. (ed.), *Cultuur in het laatmiddeleeuwse Noord-Brabant: literatuur – boekproductie – historiografie* (Den Bosch 1998) 75-88.
- Hageman, M., *Het kwade exempel van Gelre. De stad Nijmegen, de Beeldenstorm en de Raad van Beroerten, 1566-1568* (Nijmegen 2005).
- Hantsche, I., *Geldern Atlas. Karten und Texte zur Geschichte eines Territoriums* (Geldern 2003).
- Harenberg, E., *OGZ II, St.-Maria-Magdalenaklooster te Nijmegen, Munsterabdij te Roermond (eerste gedeelte)* (Den Haag 1984).
- Harenberg, E., 'Twee dertiende-eeuwse oorkonden opnieuw bekeken. Een getuigenverklaring uit 1229 van gravin-weduwe Richardis voor het klooster Bethlehem en het Harderwijkse stadsrecht van 11 juni 1231', *BMG* 78 (1987) 13-33.
- Harenberg, E., 'Zutphens oudste stadsbrief' in: W. Frijhoff e.a. (ed.), *Geschiedenis van Zutphen* (Zutphen 1989) 18-34.
- Harenberg, E., *OGZ IV, Klooster Bethlehem bij Doetinchem* (eerste gedeelte) (Den Haag 1991).
- Harenberg, E., 'Nieuw licht op de Zutphense falsa uit onverwachte hoek: een geïnterpolieerde pauselijke oorkonde van 1186 of 1187' in: M. Groothedde e.a. (ed.), *De Sint-Walburgiskerk*, 92-108.
- Harenberg, E., 'Oorkondevervalsing in het teken van nieuwe machtsverhoudingen' in: S.C. Derks (ed.), *Nederland in de wereld. Opstellen bij honderd jaar Rijks Geschiedkundige Publicatiën* (Den Haag 2002) 60-70.
- Harenberg, E., *OGZ VIII, Kapittel van St. Walburg te Zutphen, proosdij van St. Walburg te Zutphen, vicarieën in de St.-Walburgskerk te Zutphen, stad Zutphen* (Den Haag 2003).

- Härtel, R. (ed.), *Personennamen und Identität. Namengebung und Namensgebrauch als Anzeiger individueller Bestimmung und gruppenbezogener Zuordnung* (Graz 1997).
- Hasselt, G. van, *Arnhemsche oudheden 4 delen* (Arnhem 1803-1804).
- Hasselt, G. van, *Geldersche oudheden* (Arnhem 1806).
- Hasselt, G. van, *Geldersch maandwerk voor 't jaar 1807 2 delen* (Arnhem 1807).
- Hastings, A., *The construction of nationhood. Ethnicity, religion and nationalism* (Cambridge 1997).
- Hechberger, W., *Adel, Ministerialität und Rittertum im Mittelalter* (München 2004).
- Hechter, M., *Containing nationalism* (Oxford 2000).
- Heelu, J. van, *Rymkronyk van Jan van Heelu betreffende den slag van Woeringen van het jaer 1288*. J.F. Willems ed. (Brussel 1836).
- Heidrich, P., *Der geldrische Erbfolgestreit 1537-1543* (Kassel 1896).
- Heisterbach, C. van, *Mirakels historisch. De exempels van Caesarius van Heisterbach over Nederland en Nederlanders*. J.J. van Moolenbroek ed. (Hilversum 1999).
- Henn, V., *Das ligische Lehnswesen im Westen und Nordwesten des mittelalterlichen deutschen Reiches* (München 1970).
- Henn, V., 'Städtebünde und regionale Identitäten im hansischen Raum' in: P. Moraw (ed.), *Regionale Identität und soziale Gruppen im deutschen Mittelalter* (Berlijn 1992) 41-64.
- Heresbach, K., *Defensio iuris et legitimae possessionis Wilelmi Juliae, Geldriae, Clivorum et Bergensium ducis* (Solingen 1542).
- Heringa, E., *Tynsen op de Veluwe* (Groningen 1932).
- Hermans, J.M.M., *Het Gronings Zutphense Maerlant handschrift. Codicologische studies rond handschrift 405 van de Universiteitsbibliotheek te Groningen* (Groningen 1979).
- Hermans, M.R., 'Het kapittel van Sint Walburgis' in: Groothedde (ed.), *De Sint-Walburgiskerk*, 109-131.
- Hervordia, H. de, *Liber de rebus memorabilioribus*. A. Potthast ed. (Göttingen 1859).
- Hilger, H.P., 'Graefenthal oder Neukloster bei Goch: ehemalige Zisterzienserinnenabtei und Grabstätte des Hauses Geldern', *BMG* 62 (1965-67) 1-54.
- Hilger, H.P., 'Grabdenkmäler der Häuser Jülich, Kleve, Berg, Mark und Ravensberg' in: *Land im Mittelpunkt der Mächte. Die Herzogtümer Jülich – Kleve – Berg* (Kleef 1984) 235-244.
- Hilger, H.P., 'Kleve und Burgund' in: *Land im Mittelpunkt der Mächte. Die Herzogtümer Jülich – Kleve – Berg* (Kleef 1984) 209-233.
- Hirschi, C., *Wettkampf der Nationen. Konstruktionen einer deutschen Ehrgemeinschaft an der Wende vom Mittelalter zur Neuzeit* (Göttingen 2005).
- Historia Gelriae*. J.G.C. Joosting ed. (Gouda 1902).
- Hobsbawm, E. en T. Ranger (ed.), *The invention of tradition* (Cambridge 1983).
- Hobsbawm, E., *Nations and nationalism since 1780: programme, myth reality* (Cambridge 1990).
- Hoefer, F., 'De vesting Hattem en haar kasteel', *BMG* 7 (1904) 67-136.
- Hoff, B. van't, 'Christaan Sgroten's kaart van Gelderland c. 1564 (1601)', *BMG* (1957) 212-220.
- Hombergh, F.A.H. van den, 'Brugman en de brief. Een onbekend stukje Gelderse geschiedschrijving', *BMG* 76 (1985) 36-47.
- Hooft, B.H. van't, *Honderd jaar Geldersche geschiedenis in historieliederen* (Arnhem 1948).
- Hoppenbrouwers, P.C.M., 'Van waterland tot stedenland. De Hollandse economie ca. 975-1570' in: T. de Nijs en E. Beukers (ed.), *Geschiedenis van Holland I, Tot 1572* (Hilversum 2002) 103-134.
- Hoppenbrouwers, P.C.M., 'Middeleeuwse medezeggenschap. Een stand van zaken over standen en Staten' in: E. Dijkhof en M. van Gent (ed.), *Uit diverse bronnen gelicht. Opstellen aangeboden aan Hans Smit ter gelegenheid van zijn vijftenzestigste verjaardag* (Den Haag 2007) 133-158.
- Hout, L. van, 'Hertog Arnold en zijn raadslieden (1423-1465)', *GGG*, 157-168.
- Hout, L. van, 'Arnold van Egmond en de erfopvolging in Gelre', *GGG*, 107-112.
- Identificatie met Nederland* (Amsterdam 2007). Rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
- Ilgen, T., *Quellen zur inneren Geschichte der rheinischen Territorien: Herzogtum Kleve 2 delen* (Bonn 1921-1925).
- Jahn, R.G. en J.M. van Winter, 'De genealogie van de graven en hertogen van Gelre' in: M. Evers e.a. (ed.), *Het hertogdom Gelre. Geschiedenis, kunst en cultuur tussen Maas, Rijn en IJssel* (Utrecht 2003).

- Janse, A., 'Vergane glorie? Een Hollands adelskroniekje in de Bourgondisch-Habsburgse periode', *Leidschrift* 15,1 (2000) 14-35.
- Janse, A., *Ridderschap in Holland: portret van een adellijke elite in de late middeleeuwen* (Hilversum 2001).
- Janse, A., 'Vorstellijk en autochtoon. Het Friese verleden van de Egmonds' in: R.H. Bremmer e.a. (ed.), *Speculum Frisicum. Studzjes oanbean oan Philippus H. Breuker* (Leeuwarden 2001) 48-58.
- Janse, A., 'Een in zichzelf verdeeld rijk. Politiek en bestuur van de tiende tot het begin van de vijftiende eeuw' in: T. de Nijs en E. Beukers (ed.), *Geschiedenis van Holland I, Tot 1572* (Hilversum 2002) 69-95.
- Janssen, W., 'Ein niederrheinischer Fürstenhof um die Mitte des 14. Jahrhunderts', *RhVjbl* 34 (1970) 218-251.
- Janssen, W., 'Bemerkungen zur Aufkommen der Schiedsgerichtsbarkeit am Niederrhein im 13. Jahrhundert', *Jahrbuch des Kölnischen Geschichtsvereins* 43 (1971) 77-100.
- Janssen, W., 'Landesherrliche Verwaltung und landständische Vertretung in den niederrheinischen Territorien 1250-1350', *AHVN* 173 (1971) 85-122.
- Janssen, W., 'Karl IV. und die Lande an Niederrhein und Untermaas', *Blätter für deutsche Landesgeschichte* 114 (1978) 203-241.
- Janssen, W., 'Niederrheinische Territorialbildung. Voraussetzungen, Wege, Probleme' in: E. Ennen en K. Flink (ed.), *Soziale und wirtschaftliche Bindungen im Mittelalter am Niederrhein* (Kleef 1981) 95-113.
- Janssen, W., 'Die Erhebung des Grafen Rainald II. von Geldern zum Herzog und Reichsfürsten im Jahre 1339' in: F. Keverling Buisman e.a.(ed.), *Van hertogdom Gelre tot provincie Gelderland: hoofdstukken uit de geschiedenis van bestuur en bestuursinrichting van Gelderland, 1339-1989* (Nijmegen 1990) 1-26.
- Janssen, W., 'Der Länderverbund Jülich-Berg-Kleve-Mark-Ravensberg im geldrischen Erbfolgestreit, 1537-1543' in: Keverling Buisman e.a. (ed.), *Verdrag en tractaat van Venlo*, 13-40.
- Janssen, W., 'Die niederrheinischen Territorien im Spätmittelalter. Politische Geschichte und Verfassungsentwicklung 1300-1500', *RhVjbl* 64 (2000) 45-167.
- Janssen de Limpens, K.J.T., *Rechtsbronnen van het Gelders Overkwartier van Roermond* (Utrecht 1965).
- Joachimsen, P., *Geschichtsauffassung und Geschichtsschreibung in Deutschland unter dem Einfluss des Humanismus* (Leipzig 1910).
- Johnson, L., 'Imagining communities: medieval and modern' in: S. Forde e.a. (ed.), *Concepts of national identity in the middle ages* (Leeds 1995) 1-20.
- Jongbloed, H.H., 'Tussen "paltsverhaal" en "IJssellinie": Averarda "van Zutphen" (-11 augustus (961) en de geboorte van de graafschappen Zutphen en Gelre (1026-1046), *BMG* 97 (2006) 57-130.
- Kalkar, H.E. von, *Het tractaat 'Ortus et decursus ordinis cartusiensis'*. H.B.C.W. Vermeer ed. (Wageningen 1929).
- Kalkar, H.E. von, *Die Korrespondenz und der Liber exhortacionis des Heinrich von Kalkar*. A.P. Orbán ed. (Salzburg 1984).
- Kalkwiek, K.A., *De hertog en zijn burchten: kastelen in de Gelderse geschiedenis tot 1543* (Zaltbommel 1976).
- Kantorowicz, E.H., 'Pro patria mori in medieval political thought', *American Historical Review* 56 (1951) 472-492.
- Kantorowicz, E.H., *The king's two bodies: a study in mediaeval political theology* (Princeton 1957).
- Keller, K., *Zwei Stundenbücher aus dem geldrischen Herzogshause: das Stundenbuch der Herzogin Maria und das ihres Gemahls* (Geldern 1969).
- Keverling Buisman, F., 'De bestuurlijke organisatie van het gewest Gelre (1543-1795/1798)' in: idem e.a. (ed.), *Van hertogdom Gelre tot provincie Gelderland: hoofdstukken uit de geschiedenis van bestuur en bestuursinrichting van Gelderland, 1339-1989* (Nijmegen 1990) 53-74.
- Keverling Buisman, F., 'Het Tractaat van Venlo, 12 september 1543: inhoud, ratificatie en overlevering' in: idem e.a. (ed.), *Verdrag en Tractaat van Venlo*, 247-266.
- Keverling Buisman, F., e.a. (ed.), *Verdrag en Tractaat van Venlo. Herdenkingsbundel 1543-1993* (Hilversum 1993).
- Keverling Buisman, F., 'De Vrede en Tractaat van Venlo (1543). Gevolgen voor het bestuur van Gelre

- en Zutphen', *GGG*, 65-72.
- Klaversma, T., 'Wassenberg en de hertogen van Limburg in de twaalfde eeuw', *De Maasgouw* 107 (1988) 41-47.
- Koch, E.M.F., *De kloosterpoort als sluitpost? Adellijke vrouwen langs Maas en Rijn tussen huwelijk en convent, 1200-1600* (Leeuwarden 1994).
- Koenigsberger, H.G., "'Dominium regale" or "Dominium politicum et regale": monarchies and parliaments in early modern Europe' in: idem (ed.), *Politicians and virtuosi. Essays in early modern history* (Londen 1986) 1-25.
- Kokke, C.T., 'Julius Caesar als stichter van Nijmegen. Oorsprong, ideologische betekenis en verspreiding van een mythe' *Numaga* 2 (1955), 98-111.
- Kos, A., 'Machtsstrijd in Hamaland. De politieke ambities van Balderik en Adela, circa 973-1016', *Jaarboek voor Middeleeuwse Geschiedenis* 5 (2002) 27-68.
- Kraus, T.R., 'Studien zur Frühgeschichte der Grafen von Kleve und der Entstehung der klevischen Landesherrschaft' *RhVjbl* 46 (1982) 1-47.
- Kroeschell, K.A., 'Recht und Rechtsbegriff im 12. Jarhundert' in: T. Mayer (ed.), *Probleme des 12. Jarhunderts* (Konstanz 1968) 309-335.
- Kuys, J.A.E., 'Dagelijkse heerlijkheden in de Bommeler- en Tielerwaard tot omstreeks het midden van de zeventiende eeuw', *BMG* 70 (1978-79) 1-35.
- Kuys, J.A.E., *De ambtman in het kwartier van Nijmegen (ca. 1250-1543)* (Nijmegen 1987).
- Kuys, J.A.E., 'De financiële instellingen van het hertogdom Gelre. Een inventariserend overzicht' in: F. Keverling Buisman e.a. (ed.), *Van hertogdom Gelre tot provincie Gelderland. Hoofdstukken uit de geschiedenis van bestuur en bestuursinrichting van Gelderland 1339-1989* (Nijmegen 1990) 27-51.
- Kuys, J.A.E., *Drostambt en schoutambt. De Gelderse ambtsorganisatie in het kwartier van Zutphen (ca. 1200-1543)* (Hilversum 1994).
- Kuys, J.A.E., 'Centraal en regionaal bestuur van graafschap en hertogdom Gelre tot 1543', *GGG*, 146-156.
- Kuys, J.A.E., 'Willem van Berchen 1415/20 – na juni 1481, kroniekschrijver en geestelijke' in: *BWG* IV, 30-32.
- Kuys, J.A.E., 'Onderwijs en wetenschap in laatmiddeleeuws Nijmegen' in: idem en H. Bots (ed.), *Nijmegen. Geschiedenis van de oudste stad van Nederland II, Middeleeuwen en nieuwe tijd* (Wormer 2005) 185-200.
- Kuys, J.A.E., 'Politiek en bestuur' in: idem en H. Bots (ed.), *Nijmegen. Geschiedenis van de oudste stad van Nederland II, Middeleeuwen en nieuwe tijd* (Wormer 2005) 226-281.
- Lacomblet, T.J., *Urkundenbuch für die Geschichte des Niederrheins* 4 delen (Düsseldorf 1840-1858).
- Lambert, V., 'Methodologische beschouwingen bij het onderzoek naar de concepten "natie", "nationalisme" en "nationale identiteit" in de middeleeuwen', *Jaarboek voor Middeleeuwse Geschiedenis* 4 (2001) 66-85.
- Lambert, V., 'Oorsprongmythen en nationale identiteit. De forestiers van Vlaanderen', *De Leiegouw* 48,2 (2006) 189-246.
- Langereis, S., *Geschiedenis als ambacht: oudheidkunde in de Gouden Eeuw: Arnoldus Buchelius en Petrus Scriverius* (Haarlem 2001).
- Lauwers, M., *La mémoire des ancêtres, le souci des morts. Morts, rites et société au moyen âge (diocèse de Liège, XIe-XIIIe siècles)* (Parijs 1997).
- Lecouteux, C., *Démons et génies du terroir au moyen âge* (Parijs 1995).
- Leupen, P.H.D. *Keizer in zijn eigen rijk: de geboorte van de nationale staat* (Amsterdam 1998).
- Leyte, G., *Domaine et domanialité publique dans la France médiévale (XIIe – XVe siècles)* (Straatsburg 1996).
- Lindeborn, J., *Historia sive notitia episcopatus Daventriensis* (Keulen 1670).
- Linssen, 'De stichting van de stad Roermond en haar eerste opkomst', *PSHAL* 112 (1976) 7-133.
- Llobera, J.R., *The god of modernity: the development of nationalism in Western Europe* (Oxford 1994).
- Llobera, J.R., *Recent theories of nationalism* (Barcelona 1999).
- Loon, W. van, *Groot Gelders placact-boeck* II (Nijmegen 1703).
- Mann, M., 'The autonomous power of the state', *Archives Européennes de Sociologie* 25,2 (1984) 185-

- Mann, M., *The sources of social power I, A history of power from the beginning to A.D. 1760* (Cambridge 1986).
- Mariken van Nieuwmege. D. Coigneau ed. (Den Haag 1982).
- Maris, A.J., 'Wording van de Gelderse Staten', *Tijdschrift voor Geschiedenis* 66 (1953) 384-390.
- Maris, A.J., 'De raadkamers of hoven van Karel de Stoute in Gelre en Zutphen, 1473-1477', *BMG* 56 (1957) 45-123.
- Maris, A.J., 'De vorming van kapittelen van seculiere kanunniken in Gelderland voor de reformatie', *Tijdschrift van de Vereniging van Archivarissen in Nederland* 70 (1966) 148-172.
- Maris, A.J., 'De lijst der bannerheerlijkheden en andere hoge heerlijkheden in Gelre en Zutphen van 1569', *BMG* 68 (1974-75) 143-159.
- Maris, A.J. en H.L. Driessen, *Het archief van het Hof van Gelre en Zutphen (1543-1795), het Hof van Justitie (1795-1802) en het Departementaal Gerechtshof (1802-1811) I, Inleiding. Een geschiedkundig overzicht* (Arnhem 1978).
- Martens van Sevenhoven, A.H., 'Het Hof van Gelre te Arnhem', *BMG* 32 (1929) 1-44.
- Martens van Sevenhoven, A.H., 'Eenige opmerkingen over de vorming van het graafschap Gelre', *BMG* 36 (1933) 1-22.
- Mayer, T., 'Über die Entstehung und Bedeutung der älteren deutschen Landgrafschaften', *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung* 58 (1938) 138-162.
- Meihuizen, L.S., *De rekening betreffende het graafschap Gelre 1294/1295* (Arnhem 1953).
- Meij, P.J., *Gelderse charters uit München teruggekeerd* (Den Haag 1953).
- Meij, P.J., 'Over de lotgevallen van de Gelderse landsheerlijke privilegebrieven', *BMG* 58 (1959) 141-155.
- Meij, P.J., 'De verheffing van de graaf van Gelre tot rijksvorst', *BMG* 61 (1962-64) 349-355.
- Meij, P.J., 'De Gelderse bloem en de Gelderse kronieken', *BMG* 66 (1972) 1-37.
- Meij, P.J. 'Gelderland van 1492-1543', *GvG*, 13-78.
- Melville, G., 'Vorfahren und Vorgänger. Spätmittelalterliche Genealogien als dynastische Legitimation von Herrschaft' in: P.J. Schuler (ed.), *Die Familie als sozialer und historischer Verband. Untersuchungen zum Spätmittelalter und zur frühen Neuzeit* (Sigmaringen 1987) 203-209.
- Meurer, P.H., 'Het hertogdom Gelre in beeld – de oudere cartografie', *GGG*, 427-436.
- Monumenta Germaniae Historica, Constitutiones* (Hannover 1893-).
- Monumenta Germaniae Historica, Diplomata* (Hannover 1879-).
- Monumenta Germaniae Historica, Scriptores* (Hannover 1826-).
- Mieris, F. van, *Groot charterboek der graaven van Holland, van Zeeland en heeren van Vriesland 4 delen* (Leiden 1753-1756).
- Moeglin, J.M., *Les ancêtres du prince. Propagande politique et naissance d'une histoire nationale en Bavière au moyen âge (1180-1500)* (Genève 1985).
- Moeglin, J.M., 'Dynastisches Bewusstsein und Geschichtsschreibung. Zum Selbstverständnis der Wittelsbacher, Habsburger und Hohenzollern im Spätmittelalter', *Historische Zeitschrift* 256,3 (1993) 593-636.
- Moeglin, J.M., 'Land, Territorium und Dynastie als Bezugsrahmen regionalen Bewusstseins am Beispiel Flanderns' in: M. Werner (ed.), *Spätmittelalterliches Landesbewusstsein*, 17-52.
- Monnet, P., 'La patria médiévale vue d'Allemagne, entre construction impériale et identités régionales', *Le Moyen Âge* 107,1 (2001) 71-99.
- Montensis, G., *Chronicon Hanoniense*. W. Arndt ed., in: *MGH, SS XXI*, 481-601.
- Moolenbroek, J.J. van, 'De stichting van cisterciënzer vrouwenkloosters in Nederland tot 1300', *Archief voor de Geschiedenis van de Katholieke Kerk in Nederland* 27 (1985) 169-214.
- Moorman van Kappen, O., 'Hoe Tiel in 1339 van Brabants Gelders werd', *BMG* 81 (1990) 35-39.
- Moorman van Kappen, O., *De wording van het Hof van Gelre en Zutphen (1543-1547). Enige beschouwingen over en naar aanleiding van de voor- en ontstaansgeschiedenis van de Gelders-hertogelijke 'kanselarij' als oudste gerechtshof te Arnhem* (Arnhem 1998).
- Moors, P., 'Facetten van de stadsgeschiedenis opgehelderd door (vooral) Bethlehemse archivalia' in: J.C. Boogman en S. Oosterhaven (ed.), *Geschiedenis van Doetinchem* (Zutphen 1986) 69-105.
- Moors, P., 'Richardis, 1137? – 1232?, gravin van Gelre en abdis' in: *BWG I*, 76-78.

- Moors, P., "'Frenetieke activiteit'? De religieus-ideologische politiek van graaf Reinoud I van Gelre, 1288-1318', *BMG* 91 (2000) 37-77.
- Moors, P., 'Reinoud I, ca. 1258-1326, graaf van Gelre' in: J.A.E. Kuys (ed.), *BWG* IV, 98-102.
- Moos, P. von (ed.), *Unverwechselbarkeit. Persönliche Identität und Identifikation in der vormodernen Gesellschaft* (Keulen 2004).
- Moraw, P., 'Bestehende, fehlende und heranwachsende Voraussetzungen des deutschen Nationalbewusstseins im späten Mittelalter' in: Ehlers (ed.), *Ansätze*, 99-120.
- Moraw, P. (ed.), *Regionale Identität und soziale Gruppen im deutschen Mittelalter* (Berlijn 1992).
- Mout, M.E.H.N. (ed.), *Plakkaat van verlatinge* (Groningen 2006).
- Muhlack, U., 'Das Projekt der *Germania illustrata*. Ein Paradigma der Diffusion des Humanismus?' in: J. Helmuth e.a. (ed.), *Diffusion des Humanismus. Studien zur nationalen Geschichtsschreibung europäischer Humanisten* (Göttingen 2002) 142-158.
- Muller, S., e.a., *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301* 5 delen (Utrecht 1920-1959).
- Müller, G., *Landeshoheit in Geldern bis zur Mitte des 14. Jahrhunderts* (Marburg 1889).
- Münkler, H. en H. Grünberger, 'Origo et Vetustas. Herkunft und Alter als Topoi nationaler Identität' in: Münkler e.a. (ed.), *Nationenbildung. Die Nationalisierung Europas im Diskurs humanistischer Intellektueller Italien und Deutschland* (Berlijn 1998) 235-261.
- Murmellius, J., *Elegiarum moralium libri quattuor*. A. Bömer ed. (Münster 1893).
- Muschart, R.T., 'Grafzerken en grafmonumenten in de Groote- of St. Stevenskerk te Nymegen', *BMG* 39 (1936) 227-334.
- Nijhoff, I.A., *Gedenkwaardigheden uit de geschiedenis van Gelderland, door onuitgegeven oorkonden opgehelderd en bevestigd* 6 delen (Den Haag 1830-1875).
- Nijhoff, I.A., 'Aanstelling van Jan graaf van Nassau-Katzenellenbogen, als stadhouder des vorstendoms Gelre en graafschaps Zutphen', *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde*, 1^e serie, 2 (1840) 49-69.
- Nijmegen, D. van *Dialogus inter Rhomanum et Gelrensem milites eorumque complices super iure ducatus Gelrie ac Julie comitatusque Zutphanie cum dominiis adherentibus*. GA, Aanwinsten 1948, inv.nr. A.III.5.
- Nijsten, G., 'Gelre en 's-Hertogenbosch. Relaties tussen hof en stad', *Millennium* 4 (1990) 30-40.
- Nijsten, G., 'De ontwikkeling van residenties in het hertogdom Gelre ten tijde van de vorsten uit het huis van Gulik en Egmond' in: K. Flink en W. Janssen (ed.), *Territorium und Residenz am Niederrhein* (Kleef 1993) 119-149.
- Nijsten, G., *Het hof van Gelre. Cultuur ten tijde van de hertogen uit het Gulikse en Egmondse huis (1371-1473)* (Kampen 1993²).
- Nijsten, G., *In the shadow of Burgundy. The court of Guelders in the late middle ages* (Cambridge 2004).
- Nikolay, W., *Die Ausbildung der ständischen Verfassung in Geldern und Brabant während des 13. und 14. Jahrhunderts* (Bonn 1985).
- Nikolay-Panter, M., 'Zur geschichtlichen Landeskunde der Rheinlande' in: idem e.a. (ed.), *Geschichtliche Landeskunde der Rheinlande. Regionale Befunde und raumübergreifende Perspektiven* (Keulen 1994).
- Nonn, U., *Pagus und comitatus in Niederlothringen. Untersuchungen zur politischen Raumgliederung im früheren Mittelalter* (Bonn 1983).
- Noordzij, A., 'Geschiedschrijving en nationale identiteit. Gelre in de vijftiende en zestiende eeuw', *BMG* 95 (2004) 6-48.
- Noordzij, A., 'Gelderse snaphanen. Het imago van Gelre in de zestiende eeuw', *Madoc* 19,4 (2005) 212-221.
- Noordzij, A., 'Against Burgundy. The appeal of Germany in the duchy of Guelders'. Te verschijnen in: R. Stein en J. Pollmann (ed.), *The dynamics of identity in the Low Countries, 1300-1600*
- Nora, P. (ed.), *Les lieux de mémoire* 7 delen (Parijs 1984-1992).
- Norrenberg, P., *Die hl. Irmgardis von Süchteln* (Bonn 1894).
- Nüsse, K., *Entwicklung der Stände im Herzogtum Geldern bis zum Jahre 1418 nach den Stadtrechnungen von Arnheim* (Keulen 1958).
- Oexle, O.G., 'Memoria als Kultur' in: idem (ed.), *Memoria als Kultur* (Göttingen 1995) 9-78.
- Dem oirsprunck der vaichten graven ende hertogen mit haren cronyken des landtz van Gelre*. P.N. van

- Doorninck ed., in: *Geldersche kronieken* I, 19-37.
- Oosterbeek, J.G., 'De heerlijkheid Weerdenburg, leen ten Zutfensen rechte', *Geldersche Volksalmanak* 40 (1874) 7-40.
- Pas, W. van de, 'Tussen centraal en lokaal gezag. De bestuurlijke organisatie van Gelre in transitie (1543-1581)' in: H. de Schepper (ed.), *'Tussen centraal en lokaal gezag'. Bestuurlijke organisatie en financieel beheer in Gelre en Holland tijdens de Habsburgse periode. Opstellen van Wil van de Pas* (Hilversum 2004) 27-57.
- Pastoureau, M., *Traité d'héraldique* (Parijs 1979).
- Pastoureau, M., *Une histoire symbolique du moyen âge occidental* (Seuil 2004).
- Patze, H. (ed.), *Geschichtsschreibung und Geschichtsbewusstsein im späten Mittelalter* (Sigmaringen 1987).
- Peteghem, P.P.J.L. van, 'Die Schlacht von Worringen und ihre Folgen für Flandern und Geldern. Vorstufen des Hundertjährigen Krieges aus europäischer Sicht' in: W. Janssen en H. Stehkämper (ed.), *Der Tag bei Worringen 5. Juni 1288* (Düsseldorf 1988) 289-302.
- Peteghem, P.P.J.L. van, 'De "Vlaamse verpanding" van 1291 en het aanstellen van gouverneurs in Gelderland. Een onderzoek naar twee aspecten uit de bilaterale betrekkingen tussen Gelre en Vlaanderen', *Millennium* 2 (1988) 16-40.
- Pfeiffer, F., *Rheinische Transitzölle im Mittelalter* (Berlijn 1997).
- Pleij, H., *De sneeuwpoppen van 1511. Literatuur en stadscultuur tussen middeleeuwen en moderne tijd* (Amsterdam 1988).
- Pleij, H., 'Anna Bijns als pamflettiste? Het refrein over de beide Maartens', *Spiegel der Letteren* 42 (2000) 187-225.
- Plönes, H., *Die direkten Staatssteuern unter den Grafen und Herzögen von Geldern bis zur Zeit des Venloer Traktats (1543)* (Münster 1909).
- Poelhekke, J.J., *De Vrede van Munster* (Den Haag 1948).
- Poelhekke, J.J., e.a. (ed.), *Geschiedenis van Gelderland 1492-1795* II (Zutphen 1975).
- Polak, M.S., 'Twee uitvaardigingen van de stichtingsoorkonde van de Munsterabdij te Roermond (1224)' in: C.M. Cappon e.a. (ed.), *Ad fontes. Opstellen aangeboden aan prof. dr. C. van de Kieft* (Amsterdam 1984) 229-248.
- Polak, M.S., e.a., *OGZ III, Munsterabdij te Roermond (tweede gedeelte), kapittel van de Heilige Geest te Roermond, etc.* (Den Haag 1988).
- Pollmann, J. en A. Spicer (ed.), *Public opinion and changing identities in the early modern Netherlands* (Leiden 2007).
- Pontanus, J.I., *Historiae Gelricae libri XIV* (Harderwijk 1639).
- Portheine, H., *Het praalgraf van Karel van Egmond, hertog van Gelre en graaf van Zutphen enz. in de St. Eusebius- of Groote Kerk te Arnhem* (Arnhem 1913).
- Postma, F., *Viglius van Aytta als humanist en diplomaat 1507-1549* (Zutphen 1983).
- Preuss, H., 'Politische Heiraten in Jülich – Kleve – Berg' in: *Land im Mittelpunkt der Mächte. Die Herzogtümer Jülich – Kleve – Berg* (Kleef 1984) 133-146.
- Price, J.L., *Holland and the Dutch Republic in the seventeenth century. The politics of particularism* (Oxford 1994).
- Prinsen, J., 'Petrus Montanus', *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde* 4^e reeks, 4 (1903) 113-147.
- Regan, P., 'Cartography, chorography and patriotic sentiment in the sixteenth-century Low Countries' in: Pollmann en Spicer (ed.), *Public opinion*, 49-68.
- Ree-Scholtens, G.F. van der, *De grensgebieden in het noordoosten van Brabant ca. 1200-1795. Institutionele en juridische aspecten* (Maastricht 1993).
- Reinhard, W., *Geschichte des modernen Staates. Von den Anfängen bis zur Gegenwart* (München 2007).
- Revel, J., 'Knowledge of the territory', *Science in Context* 4,1 (1991) 133-161.
- Reynolds, S., 'Medieval "origines gentium" and the community of the realm', *History* 68 (1983) 375-390.
- Reynolds, S., 'What do we mean by "Anglo-Saxon" and "Anglo-Saxons"?', *Journal of British Studies* 24,4 (1985) 395-414.
- Reynolds, S., *Kingdoms and communities in Western Europe* (Oxford etc. 1997²).

- Rinzema, J., 'Een gedicht op Karel van Gelre als hope des vaderlands', *BMG* 61 (1962-64) 281-284.
- Roelofs, P., 'Johan Maelwael. Hofschilder tussen Gelre en Bourgondië' in: R. Dückers en Roelofs (ed.), *De gebroeders Van Limburg. Nijmeegse meesters aan het Franse hof 1400-1416* (Nijmegen 2005) 35-53.
- Roes, J.S.L.A.W.B., 'De waldgraaf van het (Neder)Rijkswald, 1405-1543', *BMG* 87 (1996) 6-31.
- Röhrich, L., Drachen – gestern und heute. Vom Wandel eines Feindbildes', *Österreichische Zeitschrift für Volkskunde* 103,2 (2000) 183-214.
- Römhild, J., *Der Kampf des lothringischen Herzogs um das Erbe des letzten Egmond in Geldern. Ein Beitrag zur Geschichte der Angliederung des Herzogthums Geldern und der Grafschaft Zutphen an die Niederlande* (Geldern 1951).
- Rooijackers, G., *Rituele repertoires. Volkscultuur in oostelijk Noord-Brabant 1559-1853* (Nijmegen 1994).
- Rösener, W., 'Hofämter an mittelalterlichen Fürstenhöfen', *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 45,2 (1989) 485-550.
- Rotthoff-Kraus, C., *Die politische Rolle der Landfriedenseinigungen zwischen Maas und Rhein in der zweiten Hälfte des 14. Jahrhunderts* (Aken 1990).
- Rutte, R.J., *Stedenpolitiek en stadsplanning in de Lage Landen (12de-13de eeuw)* (Zutphen 2002).
- Saint-Génois, J. de, *Inventaire analytique des chartes des comtes de Flandre* (Gent 1843-1846).
- Sandel, M.J., *Democracy's discontent* (Cambridge 1996).
- Sandel, M.J., 'The persistence of particularity', *IWM Post* 96 (2007) 34-35.
- Sas, N.C.F. van (ed.), *Vaderland. Een geschiedenis van de vijftiende eeuw tot 1940* (Amsterdam 1999).
- Scales, L.E., 'Monarchy and German identity in the later middle ages', *Bulletin of the John Rylands University Library of Manchester* 83,3 (2001) 167-201.
- Scales, L.E., en O. Zimmer, 'Introduction' in: idem (ed.), *Power and the nation*, 1-29.
- Scales, L.E., en O. Zimmer, *Power and the nation in European history* (Cambridge etc. 2005).
- Schaïk, R. van, *Belasting, bevolking en bezit in Gelre en Zutphen (1350-1550)* (Hilversum 1987).
- Schaïk, R. van, 'Zutphens geschiedenis. Van de elfde tot het einde van de zestiende eeuw' in: W.T.M. Frijhoff e.a. (ed.), *Geschiedenis van Zutphen* (Zutphen 1989) 48-83.
- Schaïk, R. van, 'Taxation, public finances and the state-making process in the late middle ages. The case of the duchy of Guelders', *Journal of Medieval History* 19,3 (1993) 251-271.
- Schaïk, R. van, 'On the social position of Jews and Lombards in the towns of the Low Countries and neighbouring German territories in the late middle ages' in: M. Carlier e.a. (ed.), *Hart en marge in de laat-middeleeuwse stedelijke maatschappij* (Leuven 1997) 165-191.
- Scheibelreiter, G., 'Anthroponymie, Symbolik und Selbstverständnis' in: Härtel (ed.), *Personennamen*, 67-84.
- Schevichaven, H.D.J. van, *De St. Stephanskerk te Nijmegen* (Nijmegen 1900).
- Schevichaven, H.D.J. van, 'Organisatie en bestuur van het Rijk van Nijmegen', *BMG* 5 (1902) 1-135.
- Schiffer, P., *Die Grafen von Geldern im Hochmittelalter. Ein Beitrag zur Geschichte des unteren Rheingebietes* (Geldern 1988).
- Schiffer, P., *Die Entwicklung des Territoriums Geldern* (Bonn 2006).
- Schilfgaarde, A.P. van, 'Het grafmonument van hertog Arnold van Gelre te Grave', *BMG* 39 (1936) 5-12.
- Schilfgaarde, A.P. van, 'De voorouders van Catharina de Bourbon, gemalin van Adolf hertog van Gelre', *BMG* 48 (1946) 206-208.
- Schilfgaarde, A.P. van, 'Het testament van hertog Karel en zijn afstammelingen', *BMG* 50 (1950) 23-53.
- Schilfgaarde, A.P. van, 'Gegevens over de plundering van het graf van hertog Adolf in 1566', *BMG* 55 (1955-56) 193-196.
- Schilfgaarde, A.P. van, 'Nadere gegevens over het testament van hertog Karel van Gelre en zijn afstammelingen', *BMG* 56 (1957) 199-211.
- Schilfgaarde, A.P. van, *Zegels en genealogische gegevens van de graven en hertogen van Gelre, graven van Zutphen* (Arnhem 1967).
- Schmid, K., 'Zur Problematik von Familie, Sippe und Geschlecht, Haus und Dynastie beim mittelalterlichen Adel' in: idem, *Gebetsdenken und adliges Selbstverständnis im Mittelalter*.

- Ausgewählte Beiträge* (Sigmaringen 1983) 183-244.
- Schmid, K. en J. Wollasch (ed.), *Memoria. Der geschichtliche Zeugniswert des liturgischen Gedenkens im Mittelalter* (München 1984).
- Schmid, K., *Gebliit, Herrschaft, Geschlechterbewusstsein. Grundfragen zum Verständnis des Adels im Mittelalter* (Sigmaringen 1998).
- Schneider, R., 'Die Kreuzzugs-idee als Leitmotiv landesherrlichen Handelns. Ein Beitrag zu den "Insula Dei"-Diplomen Rainalds I. von Geldern (1271-1326)', *BMG* 81 (1990) 12-34.
- Schneidmüller, B., *Nomen patriae. Die Entstehung Frankreichs in der politisch-geographischen Terminologie (10. – 13. Jahrhundert)* (Sigmaringen 1987).
- Scholten, R., *Das Cistercienserinnen-Kloster Grafenthal oder Vallis Comitum zu Asperden im Kreise Kleve* (Kleef 1899).
- Scholten, R., 'Das Karthäuserkloster Insula Regina Caeli auf der Grave bei Wesel', *AHVN* 52 (1891) 61-136.
- Scholtens, H.J.J., 'De priors van het kartuizerklooster Monnikhuizen bij Arnhem', *Archief voor de Geschiedenis van het Aartsbisdom Utrecht* 36 (1932) 1-80.
- Scholtens, H.J.J., 'Het Roermondse kartuizerconvent vóór de 16^e eeuw', *PSHAL* 86-87 (1950-51) 167-244.
- Schrassert, J., *Hardervicum antiquum ofte beschryvinge der stad Harderwijk* (Harderwijk 1732²).
- Schreiner, J., *Schauzwang auf Deich und Schleuse. 'Die dwanck op den dijck ind sluese'. Die Entwicklung der Deichschau am unteren Niederrhein vom Spätmittelalter bis zur Mitte des 17. Jahrhunderts* (Bielefeld 1995).
- Schreiner, J., 'Een idee krijgt vorm. De ontwikkeling van de dijkschouwen aan Maas en Waal, Rijn en IJssel', *GGG*, 269-278.
- Schuffels, A., *Das Sankt-Georgstift zu Wassenberg bis zum Ausgang des Mittelalters* (Bonn 1911).
- Schulte, A.G., 'Het stadhuis aan de Burchtstraat' in: *Het stadhuis van Nijmegen* (Nijmegen 1982) 17-84.
- Schulte, A.G., *De Grote of Eusebiuskerk in Arnhem. IJkpunt van de stad* (Utrecht 1994).
- Schulz, K., 'Die Ministerialität als Problem der Stadtgeschichte. Einige allgemeine Bemerkungen, erläutert am Beispiel der Stadt Worms', *RhVjbl* 32 (1968) 184-219.
- Sivré, J.B., 'Het necrologium der adellijke abdij van O.L.Vr. Munster te Roermond', *PSHAL* 13 (1876) 169-280.
- Sleiderink, R.H., *De stem van de meester. De hertogen van Brabant en hun rol in het literaire leven (1106-1430)* (Amsterdam 2003).
- Slicher van Bath, B.H., 'Hoven op de Veluwe' in: *Ceres en Clio. Zeven variaties op het thema landbouwgeschiedenis* (Wageningen 1964) 167-200.
- Slicher van Bath, B.H., 'Studiën betreffende de agrarische geschiedenis van de Veluwe in de middeleeuwen', *A.A.G. Bijdragen* 11 (1964) 13-78.
- Slichtenhorst, A. van, *XIV Boeken van de Geldersse Geschiedenissen* (Arnhem 1653).
- Sloet, J.J.S., 'Liever den Lotharinger dan den Clevenaer', *BMG* 11 (1908) 334.
- Sloet van de Beele, L.A.J.W., *OGGZ 2 delen* (Den Haag 1872-1876).
- Smeets, M.K.J., 'De Munsterabdij en de stadsprocessies te Roermond', *De Maasgouw* 93 (1974) 116-124.
- Smith, A.D., *The ethnic origins of nations* (Oxford etc. 1986).
- Smith, A.D., *National identity* (Londen etc. 1991).
- Smith, A.D., *Nationalism and modernism. A critical survey of recent theories of nations and nationalism* (Londen etc. 1998).
- Smith, A.D., *The nation in history. Historiographical debates about ethnicity and nationalism* (Cambridge etc. 2000).
- Smith, A.D., *The cultural foundations of nations. Hierarchy, covenant and republic* (Malden MA etc. 2008).
- Smithuis, J., 'The imagined community of Frisia in the late middle ages'. Te verschijnen in: Stein en J. Pollmann (ed.), *The dynamics of identity in the Low Countries, 1300-1600*.
- Soly, H., 'Plechtige intochten in de steden van de zuidelijke Nederlanden tijdens de overgang van middeleeuwen naar nieuwe tijd. Communicatie, propaganda, spektakel', *Tijdschrift voor Geschiedenis* 97,3 (1984) 341-361.

- Spaen, W.A. van, *Oordeelkundige inleiding tot de historie van Gelderland* 4 delen (Utrecht 1801-1805).
- Spaen, W.A. van, *Historie van Gelderland* (Utrecht 1814).
- Speculo, Johannes de, *Topographia simul et chronographia terre Gelrensis et oppidi Ercklensis*. Stadtarchiv Erkelenz, Handschriften, f. 110v-111r.
- Spengler-Reffgen, U., *Das Stift St. Martini zu Emmerich von den Anfängen bis zur Mitte des 15. Jahrhunderts* (Siegburg 1997).
- Spengler-Reffgen, 'Kapittels in het hertogdom Gelre', *GGG*, 315-322.
- Spicker, J., 'Genealogische Zuschreibungen, niederrheinische Lokalisierung und erzählerische Strategie. Konrads von Würzburg "Schwanritter"' in: D. Heimböckel (ed.), *Sprache und Literatur am Niederrhein* (Bottrop 1998) 55-82.
- Stein, R., *Politiek en historiografie. Het ontstaansmilieu van Brabantse kronieken in de eerste helft van de vijftiende eeuw* (Leuven 1994).
- Stein, R., 'Brabant en de Karolingische dynastie. Over het ontstaan van een historiografische traditie', *BMGN* 110,3 (1995) 329-351.
- Stein, R., 'Recht und Territorium. Die lotharingischen Ambitionen Philipps des Guten', *Zeitschrift für Historische Forschung* 24 (1997) 481-508.
- Stein, R., 'Nationale identiteiten in de late middeleeuwen. Een verkenning', *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis* 28,2 (2002) 222-246.
- Stein, R., 'Seventeen. The multiplicity of a unity in the Low Countries' in: Boulton en Veenstra (ed.), *The ideology of Burgundy*, 223-285.
- Stein, R., 'Stände und Staat in den Niederlanden' in: R.C. Schwinges e.a. (ed.), *Europa im späten Mittelalter. Politik – Gesellschaft – Kultur* (München 2006) 205-235.
- Stein, R., 'The urban network in the Low Countries. A cultural approach'. Te verschijnen in: idem en J. Pollmann (ed.), *The dynamics of identity in the Low Countries, 1300-1600*.
- Sternberg, B., 'Die Briefsammlung der Mechtilde von Geldern (um 1320-1384)' in: U. Ludwig en T. Schilp (ed.), *Mittelalter an Rhein und Maas. Beiträge zur Geschichte des Niederrheins* (Münster 2004) 107-123.
- Stinner, J. en K.H. Tekath, *Gelre, Geldern, Gelderland. Geschichte en cultuur van het hertogdom Gelre* (Geldern 2001).
- Stoke, M., *Rijmkroniek van Holland (336-1305)*. J.W.J. Burgers ed. (Den Haag 2004).
- Strauss, G., 'Topographical-historical method in sixteenth-century German scholarship', *Studies in Renaissance* 5 (1958) 87-102.
- Struick, J.E.A.L., *Gelre en Habsburg 1492-1528* (Arnhem 1960).
- Summata cronica terre Gelrensis*. KB Brussel, hs. 10160, f. 67r-74v.
- Sycamber, R., *Historiola rationis studii viteque fratris Rutgeri Sycambri*. A. Beriger ed., in: idem, *Windesheimer Klosterkultur um 1500. Vita, Werk und Lebenswelt des Rutger Sycamber* (Tübingen 2004) 127-229.
- Tervooren, H., 'Literatuur aan het hof van Gelre van het allereerste begin tot ongeveer 1370', *GGG*, 345-350.
- Tervooren, H., e.a., *Van der Masen tot op den Rijn. Ein Handbuch zur Geschichte der mittelalterlichen volkssprachlichen Literatur im Raum von Rhein und Maas* (Berlijn 2006).
- Thissen, 'Die Pfalz Nimwegen zwischen Reichs- und Territorialgewalt (1247-1371)' in: K. Flink en W. Janssen (ed.), *Territorium und Residenz am Niederrhein* (Kleef 1993) 33-65.
- Thissen, B., 'Johan Moliart († 1356). Gelderse rentmeester en raad, bezien vanuit Nijmeegs perspectief', *Numaga* 42 (1995) 23-52.
- Thissen, B., 'Landsheerlijke rekeningen als bron voor historisch onderzoek. Het voorbeeld van de laatmiddeleeuwse Gelderse rekeningen, gerelateerd aan Kleefs bronnenmateriaal' in: D.E.H. de Boer e.a. (ed.), *Vander rekeninghe. Bijdragen aan het symposium over onderzoek en editieproblematiek van middeleeuws rekeningmateriaal* (Den Haag 1998) 133-152.
- Thissen, B., 'Stadsrechtverlening in de graafschappen Gelre en Zutphen tot ca. 1315. Actoren', *BMG* 93 (2002) 40-54.
- Thissen, B. en T. Engelen, 'Leven in ongewisse tijden. De bevolking van Nijmegen in de middeleeuwen' in: J. Kuys en H. Bots (ed.), *Nijmegen. Geschiedenis van de oudste stad van Nederland II, Middeleeuwen en nieuwe tijd* (Wormer 2005) 39-47.

- Thoma, W., 'Muntslag op het grondgebied van het hertogdom Gelre', *GGG*, 243-260.
De Tielse kroniek. J. Kuys e.a. ed. (Amsterdam 1983).
- Tilly, C., *Coercion, capital and European states, AD 990-1990* (Cambridge 1990).
- Tilmans, K., *Aurelius en de Divisiiekroniek van 1517. Historiografie en humanisme in Holland in de tijd van Erasmus* (Hilversum 1988).
- Tilmans, K., 'Renaissance-vorstenspiegels in de Nederlanden: dankzij of ondanks maecenaat?', *Theoretische Geschiedenis* 16,4 (1989) 421-431.
- Tilmans, K., 'De ontwikkeling van een vaderland-begrip in de laat-middeleeuwse en vroeg-moderne geschiedschrijving van de Nederlanden' in: Van Sas (ed.), *Vaderland*, 7-53.
- Tracy, J.D., *The founding of the Dutch Republic. War, finance and politics in Holland, 1572-1588* (Oxford etc. 2008).
- Tummers, H., 'Laatmiddeleeuwse grafsculptuur in Nederland', *Kunsthistorisch Jaarboek* 46 (1994) 237-270.
- Tummers, H., 'De begraafplaatsen en grafmonumenten van de graven en hertogen van Gelre', *GGG*, 55-64.
- Valkema Blouw, P., en A.C. Schuytvlot, *Typgraphia Batava, 1541-1600. Repertorium van boeken gedrukt in Nederland tussen 1541 en 1600* 2 delen (Nieuwkoop 1998).
- Vanden strydt die hertoich Adolph van Gelre wan tegens die hertoich van Cleve by Straelen aender lantweren na Wachtendonk. P.J. Vermeulen ed., in: *Historisch Tijdschrift* 2 (1842) 45-47. J.S. van Veen ed., in: *BMG* 32 (1929) 115-119.
- Vaughan, R., *Charles the Bold. The last Valois duke of Burgundy* (nieuwe editie; Woodbridge 2002).
- Vaughan, R., *Philip the Bold. The formation of the Burgundian state* (nieuwe editie; Woodbridge 2002).
- Vaughan, R., *Philip the Good. The apogee of Burgundy* (nieuwe editie; Woodbridge 2002).
- Veen, J.S. van, 'Klacht over het sneuvelen van hertog Adolf van Gelre voor Doornik', *BMG* 7 (1904) 363-367.
- Veen, J.S. van, 'Het verraad van Jelis van Riemsdijck (1539)', *BMG* 7 (1904) 203-224.
- Veen, J.S. van, 'Geboorte- en sterfjaren van eenige leden van het Geldersche vorstenhuis', *BMG* 8 (1905) 502.
- Veen, J.S. van, *Briefwisseling tusschen Margaretha van Parma en Charles de Brimeu, graaf van Megen, stadhouder van Gelderland, 1560-1567* (Arnhem 1914).
- Veen, J.S. van, *De laatste regeeringsjaren van hertog Arnold (1456-1465)* (Arnhem 1920).
- Veen, J.S. van, 'Hertog Adolfs eerste regeeringsjaar', *BMG* 27 (1924) 185-227.
- Veen, J.S. van, 'De graafschap in den tijd van overgang', *BMG* 28 (1925) 84-111.
- Veen, J.S. van, 'Bijdragen tot de geschiedenis des jaars 1466', *BMG* 31 (1928) 1-59.
- Veen, J.S. van, 'Dood van hertog Reinald IV', *BMG* 31 (1928) 130.
- Veen, J.S. van, 'Bijdragen tot de geschiedenis der jaren 1467-1468', *BMG* 32 (1929) 45-127.
- Veenstra, J.R., '"Le prince qui se veult faire de nouvel roy". The literature and ideology of Burgundian self-determination' in: Boulton en Veenstra (ed.), *The ideology of Burgundy*, 195-221.
- Veer, J. de, 'De verheffing van de Nijmeegse parochiekerk van St. Steven tot kapittelkerk', *Numaga* 31 (1984) 25-30.
- Venner, G., 'Het hoofdgerecht Roermond', *PSHAL* 112 (1986) 30-101.
- Venner, G., 'Die Grafschaft Geldern vor und nach Worringen' in: W. Janssen en H. Stehkämper (ed.), *Der Tag bei Worringen. 5. Juni 1288* (Düsseldorf 1988) 267-288.
- Venner, G., *De grafmonumenten van de graven van Gelder* (Venlo 1989).
- Venner, G., 'De overlevering van de privileges van Roermond' in: A.M.J.A. Berkvens e.a. (ed.), *Ten werentliken rechte. Opstellen over Limburgse rechtsgeschiedenis* (Maastricht 1990) 115-138.
- Verbeek, H., *Graf Otto II. von Geldern (1229-1271). Ein Beitrag zur Geschichte des Niederrheins* (Münster 1910).
- Verdonk, H., *Gerard van Gelre en zijn overlijdensdatum in het necrologium van Wassenberg* (Lelystad 1986).
- Verdonk, H., *Enkele necrologische aantekeningen met betrekking tot de graven van Gelre en de graven van Zutphen* (Lelystad 1987).
- Verdonk, H., *Gerard van Gelre en zijn overlijdensdatum in het necrologium van Wassenberg (vervolg)* (Lelystad 1987).

- Verdonk, H., *De oorsprong der graven van Gelre* (Lelystad 1992).
- Verdonk, H., *Ermentrud, een Utrechtse gravin?* (Lelystad 1996).
- Verdonk, H., 'De graven van Gelre, de graven van Zutphen en het rijksleen van Alzey. Een commentaar op enkele recente publicaties', *De Nederlandsche Leeuw* 120, 3-4 (2003) 102-110.
- Verdonk, H., 'Graaf Gerard "de Lange" van Gelre. Een prosopografische benadering', *BMG* 96 (2005) 46-70.
- Een verhaal over Groningen, Drente, Coevorden en allerlei andere zaken onder verschillende Utrechtse bisschoppen. Quedam narracio de Groninghe, de Thrente, de Covordia et diversis aliis sub diversis episcopis Traiectensibus.* H. van Rij ed. (Hilversum 1989).
- Verkerk, C.L., 'Nijmegen en de dominicanen', *BMG* 69 (1976-77) 35-79.
- Verkerk, C.L., 'Arnhem, van koningsgoed tot stad', *BMG* 74 (1983) 1-40.
- Verkerk, C.L., 'Het stadsprivilege van Zutphen van 1190/1191' in: C.M. Cappon e.a. (ed.), *Ad fontes. Opstellen aangeboden aan prof. dr. C. van de Kieft* (Amsterdam 1984) 203-227.
- Verkerk, C.L., *Coulissen van de macht. Een sociaal-institutionele studie betreffende de samenstelling van het bestuur van Arnhem in de middeleeuwen en een bijdrage tot de studie van stedelijke elitevorming* (Hilversum 1992).
- Vermeesch, G., *Oorlog, steden en staatsvorming. De grenssteden Gorinchem en Doesburg tijdens de geboorte-eeuw van de Republiek (1570-1680)* (Amsterdam 2006).
- Vliet, K. van, 'Graven in Zutphens kapittelverleden', *Signum* 13,2 (2001) 67-75.
- Vliet, K. van, *In kringen van kanunniken. Munsters en kapittels in het bisdom Utrecht 695-1227* (Zutphen 2002).
- Vredenberg-Alink, J.J., *Kaarten van Gelderland en de kwartieren* (Arnhem 1975).
- Vries, W. de, 'De opkomst van de stad Emmerik (c. 1233 – c. 1261)', *BMG* 58 (1959) 157-172.
- Vries, W. de, *De opkomst van Zutphen* (Arnhem 1960).
- Vries, H. de, *Wapens van de Nederlanden. De historische ontwikkeling van de heraldische symbolen van Nederland, België, hun provincies en Luxemburg* (Amsterdam 1995).
- Wartena, R., 'Ontginningen en Wüstungen op de Veluwe in de veertiende eeuw', *BMG* 68 (1974-1975) 1-50.
- Wenskus, R., *Stammesbildung und Verfassung. Das Werden der frühmittelalterlichen gentes* (Keulen 1961).
- Werner, M., 'Der Herzog von Lothringen in salischer Zeit' in: S. Weinfurter (ed.), *Die Salier und das Reich I. Salier, Adel und Reichsverfassung* (Sigmaringen 1991) 361-473.
- Werner, M. (ed.), *Spätmittelalterliches Landesbewusstsein in Deutschland* (Ostfildern 2005).
- Werner, M., 'Zwischen politischer Begrenzung und methodischer Offenheit. Wege und Stationen deutscher Landesgeschichtsforschung im 20. Jahrhundert' in: P. Moraw en R. Schieffer (ed.), *Die deutschsprachige Mediävistik im 20. Jahrhundert* (Ostfildern 2005) 251-364.
- Wesseling, A., 'Are the Dutch uncivilized? Erasmus on the Batavians and his national identity', *Erasmus of Rotterdam Society Yearbook* 13 (1993) 68-102.
- Wesseling, A., 'Dutch proverbs and expressions in Erasmus' adages, colloquies and letters', *Renaissance Quarterly* 55,1 (2002) 81-147.
- Weststrate, J., *In het kielzog van moderne markten. Handel en scheepvaart op de Rijn, Waal en IJssel ca. 1360-1560* (Hilversum 2008).
- Wientjes, R.C.M., 'De rekening van Werner van Deventer en haar editie' in: D.E.H. de Boer e.a. (ed.), *Vander rekeninghe. Bijdragen aan het symposium over onderzoek en editieproblematiek van middeleeuws rekeningmateriaal* (Den Haag 1998) 27-37.
- Wientjes, R.C.M., 'De hertog van Gelre, zijn raad en zijn beambten circa 1350', *GGG*, 157-168.
- Willems, J.F., 'Landkarakteristiek', *Belgisch Museum voor de Nederduitsche Tael- en Letterkunde* 2 (1838) 314-315.
- Willemsen, G.A.P.M., 'De zegels van de stad Nijmegen' in: *Het stadhuis van Nijmegen* (Nijmegen 1982) 95-98.
- Winkelman, J.H., 'Tristant in Gelderland. Een bijdrage tot de Oostmiddelnederlandse hofliteratuur uit het midden van de dertiende eeuw' in: J.D. Janssens e.a. (ed.), *Op avontuur. Middeleeuwse epiek in de Lage Landen* (Amsterdam 1998) 51-62.
- Winter, J.M. van, *Ministerialiteit en ridderschap in Gelre en Zutphen* (Groningen 1962).
- Winter, J.M. van, 'Het (palts?)graafschap Zutphen en het Hamalandse gravenhuis', *BMG* 92 (2001) 57-

- Winter, J.M. van, 'Godschalk de kruisvaarder en de heren Van den Bergh. Enkele hypothesen', *BMG* 97 (2006) 141-153.
- Wirtz, A., 'Die Geschichte des Hamalandes', *AHVN* 173 (1971) 7-84.
- Wolfs, S.P., 'Prior van het Nijmeegse Broerenklooster, Walter Ruys O.P. uit Grave en zijn geschriften', *Numaga* 15 (1968) 94-121.
- Würzburg, K. von, *Kleinere Dichtungen Konrads von Würzburg II, Der Schwanritter. Das Turnier von Nantes*. E. Schröder ed. (Berlijn 1925).
- Zijp, A., *De strijd tusschen de Staten van Gelderland en het Hof, 1543-1566* (Arnhem 1913).
- Zuidema, L., 'Weerspiegeling van twee leefwerelden. Het Delftse kartuizerklooster en het drieluik met de familie van Beesd', *Madoc* 18,4 (2004) 260-270.
- Zuijderduijn, J., *Medieval capital markets. Markets for rents between state formation and private investment in Holland (1300-1550)* (ongepubliceerd proefschrift, Universiteit Utrecht, 2007).

Digitale databestanden

Landdagen en andere landelijke bijeenkomsten van Staten en steden in Gelre en Zutphen 1423-1584:
<http://www.inghist.nl/Onderzoek/Projecten/StatenEnStedenVanGelderland1423-1584>

Narratieve bronnen: <http://www.narrative-sources.be/>